

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“Dert Dinleme Uzmanı ve İntihar”

Sözcük Sayısı: 3913

Kategori: Kategori 1

Araştırma Konusu: Adalet Ağaoğlu'nun *Dert Dinleme Uzmanı* adlı eserinde izleklerin intihar olgusunu yansıttığındaki işlevi nasıl ele alınmıştır?

Mayıs 2024

İÇİNDEKİLER

1.GİRİŞ.....	3
2. ODAK FİGÜRÜ İNTİHARA GÖTÜREN NEDENLER.....	5
2.1. Bireysel Nedenler.....	6
2.1.1. Evlilik.....	6
2.1.2. Yalnızlaşma Duygusu.....	8
2.2. Toplumsal Nedenler.....	11
2.2.1. Aile.....	11
2.2.2. Statü.....	13
2.2.3. Topluma Yabancılaşma.....	15
SONUÇ.....	17
KAYNAKÇA.....	19

1.GİRİŞ

Tarih boyunca, bireylerin benlikleri ve kişilikleri toplum tarafından kabul edilmediğinde birey topluma yabancılaşmıştır. Topluma yabancılaşan birey, kendini toplumdan soyutlarken toplum içerisindeki yeri giderek daralmakta ve birey sosyal yaşam içerisinde içe dönük bir bakış açısı benimsemektedir. Bireyin topluma ve beraberinde benliğine yabancılaşması sonucunda ise yaşama amacının ve gereksiniminin yok oluşu gerçekleşmektedir. Yaşanan yabancılaşma birey üzerinde amaçsızlaşmaya ve yalnızlaşmaya sebep olmaktadır. Bu durum ise intihar eylemini ortaya çıkarabilmektedir.

İntihar olgusu; intihar sonucunda yaşamına son vermiş, intihar denemeleri yapmış veya intihar düşüncesiyle boğuşan yazarlar da dahi olmak üzere birçok yazarın eserlerinde ele aldığı olgulardan biridir. Edebiyat dünyasında Orhan Pamuk, Latife Tekin, Nilgün Marmara depresif ruh hâllerini eserlerinde yansıtmışlardır. *Dar Zamanlar* serisi başta olmak üzere eserlerinde intihar olgusuna yer veren yazarlardan biri de tez çalışmasını *Dert Dinleme Uzmanı* (2014) adlı roman üzerine yapacağı Adalet Ağaoğlu'dur.

İnsan ilişkilerini, toplumsal sorunları, kadın-erkek ilişkilerini, aydın bireyleri ve aydın bireylerin sıkıntılarını, çağın çıkmazlarını, politikayı eserlerinde işleyen Adalet Ağaoğlu, intihar temasını sıkça ele almıştır. “Aydın İntiharları ve Geleceğin Başkaldırısı” izleği üzerine eserler veren Adalet Ağaoğlu, *Dert Dinleme Uzmanı* eserinin de içinde bulunduğu *Dar Zamanlar* serisinde *Ölmeye Yatmak*, *Bir Düğün Gecesi* ve *Hayır* romanlarında yer alan Aysel figürü üzerinden aydın bireylerin düşünerek, planlayarak ve bilinçli intihar eylemi girişimini işlemiştir.

Adalet Ağaoğlu'nun eserlerinde ele aldığı aydın ve entelektüel bireylerin özgürleşme çabası, intihar olgusu ile okura aktarılır. Adalet Ağaoğlu'nun eserlerinde genellikle merkeze aldığı aydın bireyler, toplumdaki değişimleri ve sorunları okura aktarmak noktasından önemli

rol oynamaktadır. Bu bağlamda aydın bireylerin ele alınmasının nedeni ise aydın bireylerin toplumun geri kalanıyla karşılaştırıldığında farkındalık ve duyarlılık seviyelerinin yüksekliğidir. Toplumsal olaylardan ilk etkilenen bu eğitilmiş sınıfın varlığı, Adalet Ağaoğlu'nun *Ölmeye Yatmak, Bir Düğün Gecesi, Hayır* eserlerinde izlerinin bulunduğu 12 Mart ve 12 Eylül gibi dönemlerde görülmektedir.

Yapılan kaynak taramaları sonucunda 1980 yılı öncesi 12 Mart romanlarında benimsenen, romanın sanat yönünün ikinci plana itilerek sağ-sol çatışmalarının, polis şiddetinin, toplumsal gerçeklerin ele alındığı toplumcu gerçekçilik akımının; 1980 sonrasında toplumsal sorunlardan ziyade biçim sorunlarına evrildiği görülmektedir. Ancak bu iki dönem arasında “geçiş romanı” şeklinde sınıflandırılabilir; yeni biçimlerin ve yöntemlerin kullanılmasıyla beraber aynı zamanda toplumsal gerçekliği de işleyen eserlerin verildiği, edebiyatı bir araçtan ziyade amaç şeklinde gören ve bu şekilde biçimlendiren bir sanat dönemi yaşanmıştır. Adalet Ağaoğlu'nun *Bir Düğün Gecesi* eseri başta olmak üzere eserlerinin tamamında geçiş dönemi eserlerinin niteliği görülmektedir.

Dert Dinleme Uzmanı adlı eser odak figür olan Dert Dinleme Uzmanı'nın yaşam öykülerini ve hayatta karşılaştıkları zorlukları dinleyerek not ettiği defterini bir yabancıya bırakmasının ardından bu yabancıya yalnızca kendi yazdığı bir ön ve son söz eşliğinde defteri bir kitaba dönüştürmesini anlatır. Yaşamış olduğu olaylar ve bu olayların üzerinde yarattığı duygusal etkiler nedeniyle intihar eden Dert Dinleme Uzmanı'nı merkeze alan eser, bireyin toplumdaki soyutlanarak yalnızlaşması sebebiyle yabancılaşması ve bir sonuç olarak ortaya çıkan intihar eylemi işlenmiştir.

Adalet Ağaoğlu *Dert Dinleme Uzmanı* adlı eserde “üstkurmaca” tekniğini kullanmıştır. “Üstkurmaca” şeklinde nitelendirilen bu teknikte üstkurmaca, kurguyla gerçek arasındaki bağı modernist ve postmodernist bir bilinçle ortaya koyar. Üstkurmaca tekniği hakkında Dilek Yalçın Çelik, “yazarın ‘yazma eylemi’ni kurmaca metnin bir parçası durumuna

getirmesi, ‘nasıl yazdığını anlatması’ ve romanın içerisinde yazma eylemi ile ilgili sorunlar konusunda düşünce üretmesi, özetle roman teorisini roman yazma pratiği içerisinde gösterme” şeklinde tanımlar (Yalçın-Çelik, 2005). Dış metin ve iç metin şeklinde iki katmana ayrılmış bu yapıda sunulan kurgu, yazar-anlatıcı ve onun yazdığı eserden oluşur. Metnin yazılış süreci hakkında bilgiler verilirken, anlatıdaki yazar olan başkişi konuşturulur. *Dert Dinleme Uzmanı* adlı eserde de görülen bu çift katmanlı yapıda iki anlatıcı vardır. Birisi defteri bırakarak intihar eden yazar diğeri ise defterin eline geçmesiyle defteri yayımlayan takdimci yazardır. Benliğini yaşadığı dönemde yansıtamayan, beraberinde topluma ve kişiliğine yabancılaşarak intihar eden Dert Dinleme Uzmanı, anlatıcı olarak yer alarak ve kaleme aldığı defteriyle beraber kendini anlatının baş figürü hâline gelmiştir. Üstkurmaca tekniğiyle Dert Dinleme Uzmanı’nın intiharına neden olan durumlar, Dert Dinleme Uzmanı’nın birinci tekil kişi anlatımıyla, okurla konuşmuş gibi aktarılmıştır.

Bu tezde, *Dert Dinleme Uzmanı* adlı eserde intihar olgusuna götüren bireysel nedenler “Evlilik, Yalnızlaşma Duygusu”, toplumsal nedenler ise “Aile, Statü, Topluma Yabancılaşma” izlekleri başlıklarıyla çözümlenecektir.

2. ODAK FİGÜRÜ İNTİHARA GÖTÜREN NEDENLER

İntihar, bireyin yaşam içerisinde karşılaştığı problem ve sıkıntılardan kaçış noktasıdır. Hayat içerisinde zorluklara çözümler arayan birey, başarısız olduğu ve çıkış noktası bulamadığı noktalarda intihar düşüncesiyle karşı karşıya kalabilir. Psikobiyolojik ve kültürel ögeler bireyin intihara olan yatkınlığının harekete dönüşmesi noktasında hızlandırıcı bir rol oynayabilmektedir ama Kleinman’ın (2003,s.238) vurgulamış olduğu üzere intihar en içsel ve öznel durumlardan biridir. Bu bağlamda incelendiğinde bireyin topluma bakış açısı ve toplumda benliğini ifade ediş olanağı, bireyin intiharına sebep olan nedenlerdir. Günümüz

intiharları ele alındığında intihar olgusunun ortaya çıkmasında hem toplumsal hem bireysel dinamiklerin önemli olduğu görülmektedir. Bulunduğu kültüre ve beraberinde kimliğine yabancılaşan; ölme isteği içerisinde bulunan birey ise kaçış yolu olarak kendi varlığına son vererek intihar eylemini gerçekleştirir.

2.1. Bireysel Nedenler

İntihar, içsel ve öznel bir süreçtir. Bireyin benliği ve kimliği bağlamında yaşadığı bireysel sorunların sonucunda yaşanabilir. İntiharına neden olan bireysel sebepler, bireyin yaşamında içerisinde bulunduğu ve onu depresif ruh hâliyle karşı karşıya bırakan birçok farklı durumda ortaya çıkabilir. Bireyin doğduğu andan itibaren ailesinde ortaya çıkan ve bireyi etkileyen problemler, bireyin benliğinin ve kimliğinin toplum tarafından kabul edilmemesi noktasında ortaya çıkan yalnızlaşma, bireyin yapmış olduğu evlilikte sadakat ve bağlılık olgularının kaybı bireyin intiharına sebebiyet veren bireysel nedenler olarak sıralanabilir.

2.1.1 Evlilik

Evlilik, bireylerin yaşamlarını beraber geçirmeyi amaçladıkları insanlarla oluşturdukları toplumsal bir kurumdur. Evliliğin beraberinde getirdiği sadakat ve sevgi duygusunun ise ilişki içerisinde kaybolması hâlinde evliliğin devamı bireyler ve bireylerin öz benlikleri noktasında sakıncalıdır. Sağlıklı bir evlilik kurumunun oluşması için bireylerin karşılıklı ilişki anlayışlarının aynı olması ise gereklidir. *Dert Dinleme Uzmanı* adlı romanda, odak figür olan Dert Dinleme Uzmanı, insanlarla ilişkilerinin tam tersi şekilde romantik ilişkilerinde yetersiz kalmaktadır. Bunun sebebi ise Dert Dinleme Uzmanı'nın ilişkiden ve bir kadından beklentilerinin karşısına çıkan kadınlarla uyuşmamasıdır. Ancak Dert Dinleme Uzmanı bu noktada bu durumu değiştirmek için herhangi bir uğraş vermemekte, kadınlarla olan

ilişkilerini belli bir düzen içerisinde devam ettirmek ve kendisine standart bir yaşam düzeni kurmak amacı gütmektedir.

(...) ben aslında saatli, randevulu, koşturmalı ‘vatanî zafer’lere fazlaca belbağlayanlardan olmamışım. Çekileyim sessizce bir köşeye, okuyayım, yazayım, birtakım dil ve edebiyat bulmacaları üstüne kendime has atılımlarda bulunayım, bu atılımları tutturduğumu görürsem akşamüstlerimin sodası bol viskisini devireyim, birbirimize ‘samimiyetle’ meylettiğimiz muzip, akıldışı çözümlerle rahatlıkla tartışabildiğimiz bir girl friend’im varsa onunla bile bile, yani işte genelgeçere yaratıcı taşlar fırlata fırlata cilveleşelim, daha ne olsun. Olmadı değil. Dur. Atla geç bunu. (Ağaoğlu, 2014, s.143)

Alıntılanan metinde virgül kullanımı ile Dert Dinleme Uzmanı, bir ilişkiden ve eşten beklentilerini sıralamış ve “Olmadı değil.” ifadesindeki olumsuzlukla da geçmişte hayatında bir kadının varlığını vermiştir. Dert Dinleme Uzmanı, aydın kişiliği bağlamında hayatında istediği kadının kendi entelektüel faaliyetlerinin ve yaşam örgüsünün içerisinde yalnızca bir figür olmasını istemekte, bu kadının kendi yaşamına herhangi bir bağlamda dahil olmasını amaçlamamaktadır. Editör kimliğine sahip Dert Dinleme Uzmanı, ilk kitabını bastırmak isteyen ve bu nedenle kendisini ziyaret eden çekici bir kadınla evlenir.

Elini avucuma teslim etmiş gibiydi. İyi iyi de, böyle böyle başlayan ‘sizler-bizler’lerimiz çarçabuk ilerleyerek ‘senler-benler’lere dönüştü ki, sonunda dosyasını, sandığımdan daha dikkatlice okumaya karar vermiş bulunuyordum; hem de düzeltmenliğim şaha kalkmış, şurasını şöyle, burasını da böyle yap artık demelerime heyecanla, hattâ nerdeyse boynuma sarılısıya karşılıklar veriydi. Sonuçta romanına “yayınlanabilir” damgası vurup çıktım. İnsanlık hali, yani işte erkeklik hali diyeyim bari...(s.26)

Metinde kullanılan “vurup çıkmak” ifadesinde kullanılan tezlik fiili, Dert Dinleme Uzmanı’nın bu çekici kadına duyduğu ilginin kendisinin iş ahlakını da etkilediğini, ahlaksal bağlamda editörlük kimliğinin getirmiş olduğu sorumluluk ve görev anlayışının dışına çıkıp bireysel hazlarının ön plana çıktığını verir. Ayrıca “sizler-bizler” zamirlerinin “senler-benler” zamirlerine dönüşmesi de bu kadınla ilişkilerinin ilerlediğini okura aktarır.

Dert Dinleme Uzmanı’nın yapmış olduğu evlilikte bir süre sonra sıkıntılar oluşmaya başlar. Bunun sebebi Dert Dinleme Uzmanı’nın eşinin kendisiyle evliliğinin başlamış ana nedeninin onun sahip olduğu editörlük kimliği ve bu bağlamda sahip olduğu güç olmasıdır.

Dert Dinleme Uzmanı'nın edebiyat dünyasında sahip olduğu ünü kullanarak ilk romanıyla beraber ün yakalamayı amaçlayan kadın, Dert Dinleme Uzmanı'na hiçbir zaman bağıllık duymamıştır. Eşinin duygularının farkındalığında olmayan Dert Dinleme Uzmanı, eşinin evlilikleri içerisindeki değişimini ve giderek ilişkilerine karşı soğuklaşmasıyla gerçek amacının farkına varmaya başlamıştır. “Eşimden çalma yazara bakakalmıştım, yepyeni bir ‘cinsî cazibe.’ Üstelik artık kikirde memektedir. Burnu hafifçe masum çocukları gibi havaya kalkmış mıdır; yoksa hâl ve tavırlarından bana mı öyle gelmiştir, pek kestirememekteyim.” (s.48) Alıntıda eşinin “masum çocuğa” benzetilmesiyle Dert Dinleme Uzmanı'nın eşine sağladığı olanaklar sonucunda eşinin değişimi verilmiştir.

Sonraki zamanlarda Dert Dinleme Uzmanı'nı aldattığını itiraf eden eşini soğukkanlılıkla karşılayan Dert Dinleme Uzmanı'nın “Kucaklaştık. Benimle yattı. Ötekiyle başka hiç yatmamış. Evleneceklermiş. Ağladığını ilk defa o zaman gördüm: ‘... O geceden beri utançlar içindeyim, yüzüne bakamaz olmuştum da...’ Gözyaşlarını öpücükle sildim.” (s.55) Alıntıda kullanılan “kucaklaşmak” “silmek” fiilleriyle saygılı duruşu verilmiştir. Kocasını hayatında yaşanan travmatik ve intiharına neden olan olaylardan biri de yaşadığı bu başarısız evliliğidir.

2.1.2. Yalnızlaşma Duygusu

Birey, toplumdaki izole bir yaşama yönelmesinin ardından yalnızlaşabilir. Toplumda artan bireyselleşme ve iletişim eksikliği bireylerin yalnızlaşarak toplumdaki kopmasına sebep olur. Eserin Dert Dinleme Uzmanı isminden de anlaşılacağı üzere bireyler toplumdaki iletişim ve öz benlik olgularının kaybolması sebebiyle dinlenilme, önemsenme ihtiyacı duymuşlardır. Eserde Dert Dinleme Uzmanı şeklinde anılan editör de sahip olduğu sıcak kişilik sebebiyle çevresindeki insanlarla iyi ilişkiler kurabilen bir bireydir. “Onunla aynı semtte yaşamaktayız. Semt kahvesi ne ben de girip çıkmaktayım. Yazı düzeltmenin oturduğu masada hep biri var

karşısında; o da onu dinliyor. (...) ” (s.7-8) Alıntıda görüleceği üzere bireyler toplumda var olabilme ve sosyalleşme ihtiyaçlarını “dert dinlemeyi” bir görev olarak benimsemiş Dert Dinleme Uzmanı yardımıyla gidermişlerdir. Semt kahvesi olarak benimsenen uzamda Dert Dinleme Uzmanı tarafından oluşturulan bu sosyal ortamında Dert Dinleme Uzmanı, masasına oturan herkesi dinler ve onların anlatmış olduğu dertler hakkında fikirlerini belirterek karşısındakini önemsenmiş hissettirir. Dert Dinleme Uzmanı’nın benimsemiş olduğu görevle doğru orantılı olarak anlatıcı, o masaya oturduğunda herhangi bir dert anlatma amacının olmadığını ancak sosyal bazı ihtiyaçlarının olduğunu “Yok, inanın anlatacak bir şeyim yok; sadece içimi rahatlatma zamanına denk düştü de bu karşılaşmamız. (...) (s.9) Küçük harfle okura vermiştir. Bireylerin yalnızlaştığı bir toplumda, öz değerlerini kaybetmiş bireyler sosyal ilişkilerde gideremedikleri ihtiyaçlarının yerine farklı alışkanlıklarlar koyarlar. “ (...) benim rahatlatma ilacım genişçe bir bardaktaki iki -üç parmaklık viski üstüne bir şişe soğuk soda boşaltarak bunu usul usul yudumlamaktan ibarettir.” (s.9) ifadesinde alkolün “rahatlatma ilacı” şeklinde imgelemesi, alkolü arkadaşlıkların ve sosyal ilişkilerin yerine koyan bireylerin varlığı çizilen toplum düzeninde kurulan diyaloglar yardımıyla görülmektedir. Diyalogların kullanılmasıyla yalnızlaşan bireylerin oluşturduğu toplumda bireyler arasında iletişimsizliğin yaşanması verilir.

Dert Dinleme Uzmanı yalnız bir bireydir. Ancak dert dinleme görevini yüklenerek kurduğu iletişimlerde kendi yaşamını konuşmaların dışında bırakması, sosyalleşme ihtiyacına rağmen kendi dertlerinden ziyade karşısındakinin dertlerini dinlerken kendi sorunlarını unutma amacı güttüğünü gösterir. Bu durum, Dert Dinleme Uzmanı’nın yalnızlaşmasına ve insanlarla yüzeysel ilişkiler kurmasına neden olur. Anlatıcının Dert Dinleme Uzmanı’na dert dinlemekten sıkılıp sıkılmadığını sorması üzerine Dert Dinleme Uzmanı’nın “O halde siz ilkin şu sinir ilacınızı ısmarlayın; bana da aynıyından ...” (s.9) diyerek toplum içerisinde sahiplendiği görevi bir tarafa bırakarak kendi dertleşme ihtiyacını ortaya koymuş ve

yalnızlığını “Pekiii, ya ben size içimi dökmek istiyorsam,” (s.10) ifadesiyle göstermiştir. “Pekiii” ifadesinde “i” harfinin uzatılmasıyla ise bu durumun Dert Dinleme Uzmanı’nın normalde sahiplendiği toplumsal rolden dolayı şaşkıncu bir durum olduğu okura yansıtılır. Ayrıca “içini dökmek” fiiliyle yalnızlaşarak insanlarla iletişimi noktasında yetersizleşen Dert Dinleme Uzmanı’nın da hayatında bulunan ve intiharına neden olan dertlerinin bulunduğu verilmektedir.

Dert Dinleme Uzmanı, sıcakkanlı ve dışa dönük kişiliği altında yalnızlıkla uğraşmaktadır. Sahip olduğu ve sonrasında anlatıcıya vererek intihar ettiği defteri ise silik bir yaşama sahip olan Dert Dinleme Uzmanı’nın kendi sesini duyurma ve yalnızlığını giderme çabasıdır. Dert Dinleme Uzmanı’nın yaşadığı bu yalnızlık ise intiharının nedenlerinden biri olmuştur. “Son çalıştığı yayınevini basına verdiği haberden öğrendiğime göre o gece evinde intihar etmiş.” (s.13) Alıntılanan cümlede kullanılan -miş’li geçmiş zaman, Dert Dinleme Uzmanı’nın intiharının anlatıcı ile olan bu buluşmasından ve defteri ona verişinden sonra gerçekleştiğini gösterir. Defteri anlatıcıya vererek defterin geleceğini anlatıcıya bırakan Dert Dinleme Uzmanı, aynı zamanda hayatta olduğu süre zarfına karşıt olarak öldükten sonra yaşam yolculuğundan birilerinin haberdar olmasını istediğini gösterir. Ayrıca bu defterin varlığı, topluma küsen ve beraberinde yalnızlaşan Dert Dinleme Uzmanı’nın çevresiyle paylaşmadığı sıkıntılarının intiharına sebep olduğunu gösterir. Anlatıcının “Karar verilmiştir: DERT DİNLEME UZMANI adlı bu kalın defter aynı adla ve noktası virgülüne kadar aynen yazıldığı gibi yayınlanacaktır. (s.16) ifadesinde “Karar verilmiştir.” cümlesinin kısa ve eminlik taşıyan bir ton ile aktarılması ise oluşturulan hakimlik mesleği göndermesi ile anlatıcının Dert Dinleme Uzmanı’nın bırakmış olduğu defterin geleceği noktasında vermiş olduğu kararı gösterir.

2.2. Toplumsal Nedenler

İntihar olgusunun gerçekleşmesi noktasında bireysel nedenlerin yanında bireyin kimliğini var ettiği toplum içerisinde karşılaştığı sorunlar da önemlidir. Her birey içerisinde bulunduğu toplumda kariyeri veya insanlarla ilişkileri bağlamında problemlerle karşılaşabilir ancak bu problemlerin bireyin üzerinde bırakmış olduğu etkiye göre bireyin intihara olan eğilimi değişiklik gösterebilir. Bireyin sahip olduğu statünün getirmiş olduğu sorumluluk algısı ve toplum düzeninde bireyin varlığını sürdürürken topluma bağlılığını kaybederek topluma yabancılaşması bireyi intihara götüren toplumsal nedenlerdendir.

2.2.1 Aile

Aile; bireyin benliğinin ve kişiliğinin ilk oluşmaya başladığı, hayatsal amacını belirlediği yerdir. Bireylerin ailesel yapıları, bireyin gelecekteki bakış açısını belirlemekle beraber yaşam çizgisinde de önemli rol oynamaktadır. Eserde Dert Dinleme Uzmanı da dahil olmak üzere hiçbir figürün adı verilmemektedir. “Dert Dinleme Uzmanı” eserinde geleneksel roman yapısından uzaklaşan Adalet Ağaoğlu’nun eserde kurgu ve dil bakımından benimsediği yenilikçi bakış açısı figürlerin işleri, statüleri veya kişilikleri bağlamında “Evrensel Kokteylci”, “Pipolu”, “Profesör” gibi lakap ve unvanlarla anılmasıyla okura verilir. Bu durum Dert Dinleme Uzmanı’nın aile bireylerinde de görülür.

Dert Dinleme Uzmanı’nın trafik kazasında vefat eden ailesi ve aile yaşantısına dair bilgiler geridönüş tekniği ile okura aktarılır. Bu geridönüşleri tetikleyen noktalar ise derdini dinlediği insanlar ve bu insanların hikâyeleridir. Binmiş olduğu takside taksicinin babası hakkında konuşması üzerine Dert Dinleme Uzmanı, defterde kendi ailesinden ve ailesinden ona kalan konakta huzurevi kurmak için vermiş olduğu emekten bahsetmiştir.

“Rastlantılar ve Çağrışımlar; Çağrışım ve Sezgiler” ifadesinde Adalet Ağaoğlu’nun, Dert Dinleme Uzmanı’nın intiharına sebep olan durumları anlatırken ona derdini anlatan insanları “çağrışım” yaratan figürler olarak kullandığı görülür. “Hay allah (sic), ilkokul öğretmenliğinden kovulma taksicim benim, senin yatalak baban hakkında döktüğün dertler, bir bilebilseydin beni nereleceere nereleceere (sic) alıp götürdü, bu çağrışım izinde yürüye yürüye.” (s.136) Alıntıda ise eserdeki “çağrışım” ögesinin kullanımı görülür. Ailesinin ölümünü “Cinayet-i Meçhul” olarak adlandıran Dert Dinleme Uzmanı, “Ailenin, demokrasi ve insan hakları peşini kovalayan üç bireyinin üçünü birden kaybediş... Rastlantı, rastlantı, rastlantı..... Bu da mı bir rastlantı ha? Adı: Cinayet-i Meçhul” (s.112) verilen metinde çoklu nokta kullanımıyla beraber ailesinin ölümüne dair şüphelerini okura aktarmış ve *Dar Zamanlar* serisinde işlemiş olduğu darbe ve darbeye karşı çıkan bireylerin cinayeti temasına metinlerarasılıkla gönderme yapmıştır.

Biyolojik babasını kaybetmesinin ardından onun anısını yaşatmak amacıyla defter tutan Dert Dinleme Uzmanı, “Daha üç ses eşliğinde ‘öteyan’daki Hâkim’lik anılarını yazacaktı; yapamadı. Bari ben. Hiç değilse ‘kontluğun’ sonuna kalan ben... Bu defter. Hiç değilse... Kaydet. Hiç değilse ben...” (s.110) Alıntıda kullanılan kısa ifadeler ve yüklemsiz cümlelerle kaybettiği ailesine duyduğu hüznü okura aktarılır. Dert Dinleme Uzmanı’nın pişmanlıkları ve geçmişe takılmışlığı bağlamında hareket ettiği noktalardan biri ise yaptırmış olduğu huzurevidir. Ailesinin hayatta olduğu dönemde Dert Dinleme Uzmanı ile beraber yaşama istekleri, Dert Dinleme Uzmanı’nın eğitimi veya işi dolayısıyla hep büyük şehirlerde bulunmak zorunda kaldığından ertelenmek zorunda olmuş ve en sonunda ailesinin ölümüyle beraber bu istek imkânsızlaşmıştır.

(...) Sonra hemen bu fikri kovalayıp büyükbabam ve babamı memnun edecek şey bu değil mi canım, baksana çoluğun yok, çocuğun yok, olmasını istediğin de yok, artık böyle böyle yaşlanınca ve elin ayağın tutmaz hallere gelince ancak ve “mecburen” sen artık burda yatar/kalkar, bakılır eder, burda ölür gidersen fikriyle değıştokuş etmektedir. (s.119).

Alıntıda görüldüğü üzere Dert Dinleme Uzmanı, ailesinin hayatta olduğu dönem kendinden evlenme ve çocuk yapma isteklerini mutsuz evliliği sebebiyle gerçekleştirememiş ve ailesinin beklentilerini yerine getirememiştir. Ailesinin ölümünün ardından ise karşılayamadığı beklentilerin yerini huzurevi projesi yardımıyla doldurmak istemektedir. Ancak huzurevinin yetersiz kullanım sebebiyle farklı kurumlara devredilmesi, Dert Dinleme Uzmanı'nın yaşama ve kaybetmiş olduğu ailesinin beklentileri doğrultusunda oluşturduğu "mutluluk" algısına inancının kalmamasına neden olmuştur. "Huzurevi? Artık bundan hiç bahsetmesem daha iyi ... Onca zaman sonra bugün bile untabilmiş değilim: Kira anlaşmasına altını çize çize yazdırdığım ana şartıma ne olmuş, bıraktığımda mis gibi olan evle bahçenin yerlerinde yellere esmekte." (s.134) Alıntıda üç nokta kullanımıyla Dert Dinleme Uzmanı'nın huzurevinin kapanmasının ardından hissetmiş olduğu hayal kırıklığı verilir. Bu inanç doğrultusunda sahip olduğu kompleksler ise yıkıma uğradığından Dert Dinleme Uzmanı'nın intiharı beklenen bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

2.2.2 Statü

Bireyler, işleri bağlamında toplumun belli bir bölümü üzerinde sahip oldukları güç yardımıyla statü elde edebilirler. Sahip olunan bu statü, belirli sorumluluklarla beraber gelmekte, sorumlulukların yerine getirilememesi durumu ise bireyde yetersizlik hissi yaratabilmektedir. Ayrıca bireyin sahip olduğu statüyü yanlış emeller uğruna kullanması ise bireylerin benlik algısında oynalamalara neden olur. Bu durum eserdeki Dert Dinleme Uzmanı'nın editörlük mesleği sebebiyle statüye sahip olmasında görülür. Dert Dinleme Uzmanı, sahip olduğu statü ve meslek sebebiyle her an kontrol sahibi olmayı amaçlamakta ama yaşamın içerisinde sahip olduğu bu kontrolün kaybolması noktalarında hatalar yapmaktadır. Bu durum ise eserde Dert Dinleme Uzmanı tarafından "Rastlantı + Çağrışım + Sezgi= Yaşamak / YIKINTI" (s.97) şeklinde ifade edilmiştir. "YIKINTI" ifadesinin

yazımında yalnızca büyük harflerin kullanılması ise Dert Dinleme Uzmanı'nın eserin ana izleklerinden birini oluşturan intihar olgusuna yönelirken içerisinde bulunduğu depresif ruh hâlini okura aktarır.

Dert Dinleme Uzmanı, editörlük görevi göz önüne alındığında basım için bir kitabı incelerken tarafsız olmalı ve kitabı sahip olduğu editörlük kimliğine uygun bir biçimde eleştirmelidir. Ancak kitabını bastırmak için gelen genç bir kıızı görsel olarak beğenmesi ve çekici bulması sebebiyle iş ahlakından uzaklaşmış ve kızın romanını ona yaklaşmak için bir yol olarak görmüştür. Dert Dinleme Uzmanı, kızın eserini kıızı tekrar görmek için bir fırsat olarak gördüğünden onun eserini onaylamış, sonrasında eserin basım aşamasında kız ile yakınlaşmışlardır. “Sonuçta romanına ‘yayınlanabilir’ damgası vurup çıktım. İnsanlık hali, yani işte erkeklik hali diyeyim bari...” (s.26) ifadesinde cinsel ve romantik ihtiyaçlarını ön plana koyan Dert Dinleme Uzmanı, statü ve iş etiği noktasında benliği kaşısında büyük bir savaşı kaybetmiş ve intiharına giden yolda benliğine yabancılaşmıştır. “(...) Kadın mı, kız mı neyse, işte o hatun kişi (...)” (s.25) Alıntıda görüleceği üzere kitabını bastırmak isteyen bu kadının toplumsal cinsiyeti bağlamında ikilemede kalan Dert Dinleme Uzmanı, bu kişiyi editörlük kimliğinden daha çok erkeklik benliğiyle ele aldığından “neyse” edatıyla beraber zihnindeki kadın çağrışımına teslim olur.

Dert Dinleme Uzmanı'nın sahip olduğu statüyü yanlış kullandığı durumlardan biri de “Dört Oyun” adlı eserin ilk çevirmeni ile verilmiştir. Çevirmen, Dert Dinleme Uzmanı'nın bünyesinde bulunduğu yayınevinin bu kitap üzerine yaptıkları çevirinin birçok hata içerdiğini ve manevi bir telif hakkının söz konusu olması gerektiğini belirtmek üzere Dert Dinleme Uzmanı'nı ziyaret etmiştir. Dert Dinleme Uzmanı'nın yardımcı muhafızı ise bu durumun yayınevleri arasında çözülmesi gereken bir sorun olduğunu çevirmene söylemiş ve çevirmen yayınevinden mutsuz bir şekilde ayrılmıştır. Bu durum, Dert Dinleme Uzmanı'nın başta kendisi ve bütün yayınevinin sorumluluğu olan bu yanlış yardımcı muhafızı yardımıyla

atlatabilmesi ve herhangi bir hukuksal işlemle karşı karşıya kalmaması Türkiye’de telif hakkı sorununa ışık tutmakla beraber Dert Dinleme Uzmanı’nın editörlük kimliğinin yeterliliklerine ulaşamadığı okura verilir. Bu bağlamda Dert Dinleme Uzmanı’nın statüsünü yanlış kullandığı ve bu yanlış kullanmanın onun yetersizlik hissiyatıyla bağı okura aktarılır.

Ayrıca Dert Dinleme Uzmanı, editörlük statüsünün ve kimliğinin getirmiş olduğu genel yargıların ve sorumlulukların altında toplumun baskıları bağlamında ezilmiştir. Dert Dinleme Uzmanı, editör olması sebebiyle her zaman insanların dertlerini paylaşabilecekleri, onları dikkatle dinleyen bir birey olmak ve toplumdaki yerini korumak adına kalıplaşmış bu yargıyı devam ettirmek zorunda kalmıştır. Dert Dinleme Uzmanı, insanların derdiyle ilgilenmek zorunluluğu bulunan bir edilgen birey hâline gelmiştir. Bu sebepten ötürü her daim sosyal hayata aktif katılmak zorunda kalsa dahi intiharına sebep olan birçok nedenin bir araya gelmesi sebebiyle giderek topluma ve benliğine yabancılaşmıştır.

2.2.3 Topluma Yabancılaşma

Her birey, toplum yapısında sahip olduğu roller ve sorumluluklar bağlamında rolünün devamı için diğer bireylerle iletişim halindedir. Benliğinin toplumca kabul edilmediği veya toplumun bireye önyargılı davranma durumu ise bireyin zamanla toplumdan uzaklaşarak topluma yabancılaşmasına sebep olur. Dert Dinleme Uzmanı, üst sınıftaki bir aileden gelmesi nedeniyle ailesin vefatının ardından büyük bir miktar mirasa sahip olmuştur. Bu para eser boyunca defalarca kendisini “mirasyedi” şeklinde nitelendirmesine neden olur. Toplum içerisinde bu “mirasyedi” sıfatının yarattığı önyargı sonucunda toplumdaki bireylerden utanmaya ve üzerinde baskı hissetmeye başlayan Dert Dinleme Uzmanı, zamanla topluma yabancılaşmıştır.

Ayrıca ailesinden kalan parayla yaşamını geçindirmenin suçluluğunu yaşıyan Dert Dinleme Uzmanı, yetersizlik hissi nedeniyle kendisine nefret duymaya başlamıştır. “Nefret.

Nefret... Kendimden, kendi aymazlıklarımın nefret! Kendimin kendimden öç alma krizi...” (s.231) Alıntıda kullanılan ünlem ve üç nokta ile Dert Dinleme Uzmanı'nın benliğine duymuş olduğu nefretin büyüklüğü okura aktarılmıştır. “Evde, yanımda o kadar money var mı bakalım? Ona ne tabii. Ben bir yayınevi sahibi değil miymişim zaten? Ya bir de mirasyedi olduğumu bilse ... O da büsbütün ayrı hikaye yaaa, neyse ...” (s.41) ifadesinde eserde Dert Dinleme Uzmanı'nın “mirasyedilik” sıfatı hakkında ilk defa konuştuğu görülür. Üç nokta kullanımı ile geçmişte Dert Dinleme Uzmanı'nın maddi gücünü öğrenen bireylerle yaşamış olduğu kötü deneyimlerin varlığı verilirken “neyse” ifadesiyle Dert Dinleme Uzmanı'nın bu durumdan duyduğu rahatsızlık okura aktarılır. “Bu budur. Bu kadar. Nokta. Mirasyediye çıkmıştır adım. Nokta. Babamın basındaki bir yazısında da belirttiği şu sözü, bu öğüdü kulağıma küpe olarak asılı kalmıştır: "İncitilirsen de incitme." Nokta.” (s.113) Verilen alıntıda Dert Dinleme Uzmanı'nın babasının vermiş olduğu öğüt, tezatlıkla verilmiştir.

Babasını vermiş olduğu öğüt bağlamında Dert Dinleme Uzmanı, sahip olduğu maddi gücün ailesinden gelmesi nedeniyle suçluluk hissetmekte, bu suçluluğun getirmiş olduğu utanç duygusunun üstünüyse maddi anlamda kendisinden daha yetersiz durumda olan bireylere yardım ederek örtmeye çalışmaktadır. Odak figür, evlerindeki temizlikçiye kızan annesi hakkında şöyle der: “Annemden öyle utandım, öyle utandım ki ... Daha sonraları üstten bakan, kendilerine yardım edenlere veya buna zorunlu kılınmışlara azarlar, küfürler sallayanlarla karşılaştıkça annemden utancım kendimden utanca dönüşmüştür.” (s.99) Alıntısında utanç hissiyatının kullanımında zamir değişimiyle zamanla toplumsal yaşamda içerisinde bulunduğu sınıfın getirdiği gücün kendine olan nefreti ifade edilmiştir. “Ee, ne bekliyorum ben? Çevirsene numarayı, çevir bakalım benim soyu sopusu belli müslüman göçmen Hakim Kont'umuzun mirasyedi torunu . “ (s.233) Alıntıda fiilin “ben” çekiminden “sen” çekimine geçilmesi ile Dert Dinleme Uzmanı'nın dış bir göz tarafından nasıl yorumlandığı belirtilmiş “Hakim Kont” tanımlaması ile de Dert Dinleme Uzmanı'nın

dedesinin toplumda ona vermiş olduğu sınıf okura vermiştir. Ayrıca iç konuşma tekniğinin bu ifadede kullanılmasıyla, topluma yabancılaşan Dert Dinleme Uzmanı'nın gerçek düşünceleri herhangi bir filtre olmadan okura aktarılabilmiş, Dert Dinleme Uzmanı'nın bilincine sızarak okura sergileyebilmiştir.

Eserin başından sonuna kadar Dert Dinleme Uzmanı'nın babası hasta olan taksi şoförü gibi birçok figürle iletişimde ise toplumda içten içe duymuş olduğu utancın etkisi görülmektedir. Zaman içerisinde hissetmiş olduğu utanç ve nefret duygusu, Dert Dinleme Uzmanı'nın benliğine olduğu gibi topluma da yabancılaşmasını; sahip olduğu “mirasyedi” sıfatı sebebiyle ön yargılarla karşılaşmasını sağlar.

SONUÇ

Türkçe A dersi için hazırlanan tez çalışmasında Adalet Ağaoğlu'nun Dert Dinleme Uzmanı adlı eserinde izleklerin intihar olgusunu yansıtmadaki işlevi analiz edilmiştir. Odak figür Dert Dinleme Uzmanı üzerinden bireyin yaşama eylemini sonlandırmasına neden olan durumlar incelenerek bu nedenlerin bireysel ve toplumsal olarak geliştiği tespit edilmiştir.

İntihara neden olarak belirlenen izlekler “Bireysel Nedenler” ve “Toplumsal Nedenler” başlığı altında incelenmiştir. “Evlilik” ve “Yalnızlaşma Duygusu” alt başlıklarına yer verilen “Bireysel Nedenler” bölümünde Dert Dinleme Uzmanı'nın yapmış olduğu başarısız evlilikle birlikte sadakat ve birliktelik kavramlarına yabancılaştığı görülmüştür. Odak figür kendini toplumdan ve romantik eğilimlerden ayırır. Bu bağlamda; yozlaşmış toplum içerisinde yaşadığı iletişim eksikliğiyle beliren yalnızlaşma, Dert Dinleme Uzmanı'nın toplumdan kopuşuna neden olmuş ve birey olarak toplumdan çekilme yollarından biri olan intiharın odak figürün kaçınılmaz sonu olduğu görülmüştür.

“Aile” “Statü” “Topluma Yabancılaşma” alt başlıklarına yer verilen “Toplumsal Nedenler” kısmında aile içerisinde yaşanan sıkıntıların ve çocukluk yaşlarında karşılaşılan travmaların bireyin sosyal çevresindeki konumunda etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca yine aynı bölümde, Dert Dinleme Uzmanı’nın ailesi sebebiyle doğuştan edinmiş olduğu “mirasyedi” kimliğinin yaratmış olduğu yetersizlik hissiyatı incelenmiştir. Toplum yapısında bireylerin taşımış olduğu sıfatların bireylerin ruhsal durumunu etkilediği çıkarımına varılmıştır. Bu bölümde yozlaşmış toplum yapısında ahlak anlayışlarını kaybetmiş bireylerin kimliklerini toplum ahlakına anlayışına uygun oluşturmuş bireyler üzerine kurmuş oldukları baskı da ele alınmıştır.

Yapıtta figürlerin işleri veya özellikleri bağlamında sıfatlar ile verilmesi yaşamı boyunca toplumda geride kalmış Dert Dinleme Uzmanı’nın “defter” yardımı ile “ben” odaklı bir üslupla varlığını ortaya koyma çabasına ayna tutar. Eserde birinci tekil kişi kullanılması sayesinde hem anlatıcının hem de taktimci-anlatıcının ruh durumlarının ve düşüncelerinin net bir aktarımı sağlanmıştır..

Adalet Ağaoğlu, sade ve abartısız anlatımla Dert Dinleme Uzmanı’nın farklı izlekler bağlamında yaşanan intiharını kurgulamıştır. Ağaoğlu, vermiş olduğu izleklerin birey üzerindeki ruhsal etkilerini iç monolog tekniği ile ortaya koymuştur. Adalet Ağaoğlu, bu şekilde toplumsal düzene ve toplum içerisinde yaşanan sorunlara da ayna tutmuştur.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, A.(2014). *Dert Dinleme Uzmanı*, Everest Yayınları.

Alptekin, K., Duyan, V. (2014) *İntihar ve İntihar Girişimi*, Yeni İnsan Yayınevi.

Sarı, F. T..(2016), *Adalet Ağaoğlu'nun omanlarında Aile* (Tez No. 448479) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].YÖK Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Uzun, D.(2008) *Adalet Ağaoğlu'nun romanlarında sosyal meseleler*,(Tez No.262568)

[Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Yalçın-Çelik, S.D.(2021). *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları*, Hiper Yayın.

Yavuz,M. (2021) Sosyolojik okuma denemesi: Adalet Ağaoğlu'nun Dert Dinleme Uzmanı adlı romanı, *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, cilt 8, sayı:16.